

Sygn. akt II Ca 719/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 kwietnia 2017 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Andrzej Mikołajewski

po rozpoznaniu w dniu 21 kwietnia 2017 roku w Lublinie na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) (...) Funduszu (...) w K.

przeciwko I. B.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego w Łukowie z dnia 30 czerwca 2016 roku, sygn. akt I C 393/15

uchyla zaskarżony wyrok w całości i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Łukowie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sygn. akt II Ca 719/16

UZASADNIENIE

Powód (...) (...) Funduszu (...) z siedzibą w K. wniósł o zasądzenie od pozwanej I. B. kwoty 3 346,97 zł.

W uzasadnieniu pozwu powód podniósł, że pozwana zawarła w dniu 4 marca 2004 roku umowę pożyczki nr (...) z (...) Bankiem Spółką Akcyjną we W., której nie zwróciła. Umową z dnia 6 czerwca 2014 roku (...) Bank Spółka Akcyjna we W. zbył wierzycelność z tej umowy na rzecz (...) (...) Funduszu (...).

*

Wyrokiem z dnia 19 marca 2015 roku Sąd Rejonowy w Łukowie:

I. zasądził od pozwanej I. B. na rzecz powoda (...) (...) Funduszu (...) kwotę 3 346,97 zł;

II. zasądził od pozwanej I. B. na rzecz powoda (...) (...) Funduszu (...) kwotę 747,75 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 10 listopada 2015 roku Sąd Okręgowy w Lublinie w sprawie o sygn. akt II Ca 479/15 uchylił zaskarżony wyrok w całości i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Łukowie do ponownego rozpoznania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z dnia 30 czerwca 2016 roku Sąd Rejonowy w Łukowie:

I. zasądził od pozwanej I. B. na rzecz powoda (...) (...) Funduszu (...) kwotę 3 346,97 zł;

II. zasądził od pozwanej I. B. na rzecz powoda (...) (...) Funduszu (...) kwotę 130,75 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwana I. B. zawarła w dniu 4 marca 2004 roku umowę pożyczki nr (...) z (...) Bankiem Spółką Akcyjną we W.. Pożyczka miała zostać spłacona w 14 ratach miesięcznych, płatnych począwszy od kwietnia 2004 roku. Stosownie do § 1 pkt 8 umowy w przypadku opóźnienia z płatnością od zadłużenia przeterminowanego naliczane mogły odsetki karne w wysokości dwukrotności stawki odsetek za zwłokę od zaległości podatkowych, które w dniu zawarcia umowy wynosiły 27 % w stosunku rocznym.

Pozwana nie uregulowała w całości zobowiązania wynikającego z powyższej umowy. W związku z tym (...) Bank Spółka Akcyjna wystawił przeciwko I. B. bankowy tytuł egzekucyjny z dnia 16 maja 2006 roku nr (...), obejmujący należności wynikające z przedmiotowej umowy. Powyższemu tytułowi postanowieniem z dnia 31 lipca 2006 roku w sprawie I Co 393/06 Sąd Rejonowy w Łukowie nadał klauzulę wykonalności.

Postanowieniem z dnia 15 czerwca 2007 roku w sprawie I Co 296/07 Sąd Rejonowy w Łukowie nadał klauzulę wykonalności powyższemu tytułowi także przeciwko małżonkowi dłużniczki R. B., z ograniczeniem jego odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową.

Na podstawie tytułu wykonawczego ze sprawy I Co 393/06 (...) Bank Spółka Akcyjna złożył w dniu 3 października 2006 roku wniosek do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Łukowie J. H. o wszczęcie egzekucji przeciwko I. B.. Komornik ten wszczął postępowanie, prowadzone następnie przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Łukowie G. B. pod sygnaturą (...). Postanowieniem z dnia 2 października 2014 roku Komornik Sądowy umorzył postępowanie na wniosek wierzyciela z powodu cesji wierzytelności i zwrócił wierzycielowi tytuł wykonawczy.

Umową z dnia 6 czerwca 2014 roku (...) Bank Spółka Akcyjna we W. zbył wierzytelność wobec I. B. na rzecz nabywcy (...) (...) Funduszu (...). Przedmiotem cesji były jeszcze niewyegzekwowane odsetki karne w wysokości 3 346,97 zł.

Pozwana I. B. pomimo pisemnego wezwania nie uregulowała żądanej kwoty na rzecz nabywcy wierzytelności. Pozwem z dnia 30 września 2014 roku nabywca wierzytelności (powód) wniósł o zasądzenie od pozwanej kwoty 3 346,97 zł wraz z kosztami postępowania.

Sąd Rejonowy wskazał, na podstawie jakich dowodów ustalił powyższy stan faktyczny i podkreślił, że jest on bezsporny.

Dokonując oceny prawnej ustalonego stanu faktycznego Sąd Rejonowy podniósł, że skuteczność przelewu wierzytelności wobec pozwanej dokonanego na podstawie umowy z dnia 6 czerwca 2014 roku zawartej pomiędzy (...) Bankiem Spółką Akcyjną we W. a nabywcą (...) (...) Funduszem (...) nie budziła wątpliwości. Zakres zobowiązania pozwanej wynika z dokumentu stanowiącego załącznik do umowy przelewu wierzytelności (k. 12) oraz z zestawień należności i spłat kredytu oraz należności i zaległości kapitałowych z kalkulacją odsetek za zwłokę (k. 97-107). Z tych względów Sąd Rejonowy uznał, że (...) Bank Spółka Akcyjna skutecznie przeniósł na powoda swoje wierzytelności wobec pozwanej wynikające z umowy pożyczki nr (...) z dnia 4 marca 2004 roku.

Sąd pierwszej instancji podkreślił kontradiktoryjność postępowania cywilnego przywołując art. 232 k.p.c. i art. 6 k.c.

W ocenie Sądu Rejonowego strona powodowa wykazała, iż zasadnie dochodzi od pozwanej zapłaty nabytej wierzytelności. Przedstawiła zestawienia wskazujące sposób zarachowana wpłat oraz to, w jaki sposób kształtował się kapitał oraz odsetki umowne. Ponadto, powód wykazał sposób wyliczenia odsetek dochodzonych pozwem, tym samym dokładnie określając żądanie.

Nie podlega wątpliwości, że pozwaną (...) Bank S. A. łączyła umowa pożyczki nr (...). Istotne jest zatem ustalenie, czy z tytułu wskazanej umowy pozwana była dłużnikiem poprzednika prawnego powoda i na jaką kwotę. Należy mieć też na względzie, że zgodnie z art. 513 § 1 k.c. dłużnikowi przysługują przeciwko nabywcy wierzytelności wszelkie zarzuty, jakie miał przeciwko zbywcy wierzytelności w momencie powzięcia wiadomości o przelewie.

W niniejszej sprawie w ocenie Sądu pierwszej instancji zarzuty przedstawione przez pozwaną nie mogą stanowić podstawy do oddalenia powództwa. Strona powodowa wykazała zakres przelewu wierzytelności. Ponadto, brak jest podstaw do kwestionowania wysokości zobowiązania pozwanej oraz prawidłowości sposobu naliczania dokonanych wpłat i ściągniętych kwot przez (...) Bank Spółkę Akcyjną. Nadto, pozwana nie wykazała dlaczego i w jakim zakresie to obliczenie wysokości zobowiązania miałyby być nieprawidłowe. Z akt postępowania egzekucyjnego wynika, że egzekwowana należność nie została w całości ściągnięta od pozwanej. Zakończenie postępowania egzekucyjnego nastąpiło na wniosek wierzyciela (...) Banku Spółki Akcyjnej spowodowany dokonaniem cesji. Komornik Sądowy wydał postanowienie o umorzeniu postępowania przed ściągnięciem całości egzekwowanej kwoty. Gdyby ściągnięto w całości dochodzoną wierzytelność, Komornik wydałby postanowienie o zakończeniu postępowania egzekucyjnego i ustaleniu kosztów egzekucji, zaś tytuł wykonawczy nie podlegałby zwrotowi wierzycielowi, lecz pozostawiony zostałby w aktach sprawy z odnotowaniem wyniku egzekucji.

Pozwana nie wykazała, że spłaciła te zobowiązania w całości.

Zgodnie z § 1 pkt 8 umowy pożyczki zawartej przez pozwaną z (...) Bankiem Spółką Akcyjną oprocentowanie od zadłużenia przeterminowanego liczone jest w wysokości dwukrotności stawki odsetek za zwłokę od zaległości podatkowych; w dniu zawarcia umowy wynosiło 27 % w stosunku rocznym. Zaprzestanie spłaty pożyczki przez pozwaną skutkowało naliczaniem odsetek w sposób taki, jak przewidywał wskazany przepis umowy. Pozwana podnosiła, iż wysokość odsetek karnych jest wygórowana i sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, ale podpisując umowę miała świadomość ich wysokości i je akceptowała.

Za nieuzasadniony Sąd Rejonowy uznał również zarzut przedawnienia roszczenia. Czynności podejmowane przez wierzyciela, podjęte bezpośrednio w celu dochodzenia bądź egzekwowania roszczenia, przerywają bieg przedawnienia (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Całość zadłużenia wynikającego z umowy pożyczki stała się wymagalna w czerwcu 2005 roku. Bieg przedawnienia został przerwany dnia 3 października 2006 roku przez wszczęcie postępowania egzekucyjnego. Potem, po umorzeniu postępowania egzekucyjnego, zaczął biec na nowo po dniu 2 października 2014 roku. Wytoczenie powództwa w dniu 30 września 2014 ponownie przerwało bieg przedawnienia. Ani zatem w okresie, gdy wierzycielem pozwanego był (...) Bank Spółka Akcyjna, ani w okresie po zbyciu wierzytelności nie upłynął okres czasu, z którym przepisy Kodeksu Cywilnego wiązałyby skutek w postaci przedawnienia roszczeń.

Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów procesu Sąd Rejonowy uzasadnił art. 98 § 1 k.p.c., zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę jest obowiązana zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Pozwana przegrała sprawę, zatem powinna zwrócić powodowi koszty procesu, na które złożyły się opłata sądowa od pozwu w wysokości 100 zł oraz opłaty notarialne za wydanie wyciągu w kwocie 30,75 zł.

*

Apelację od tego wyroku wniosła pozwana I. B., zaskarżając wyrok Sądu Rejonowego w całości i zarzucając zaskarżonemu wyrokowi naruszenie:

1. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i przyjęcie sprzecznie z zasadami doświadczenia życiowego i zasadami wiedzy, że:

- powód udowodnił wysokość wierzytelności wobec pozwanej,
- pozwana nie dokonała spłaty należności dochodzonej przez powoda,

2. art. 58 § 2 k.c. w zw. z art. 481 k.c. i w zw. z art. 359 § 2¹ k.c. poprzez uznanie, że zastrzeżenie odsetek karnych w wysokości dwukrotności stawki odsetek od zaległości podatkowych nie jest sprzeczne z zasadami współżycia

społecznego, a tym samym nie jest nieważne zastrzeżenie korzyści majątkowych powoda ponad granicę odsetek maksymalnych,

3. art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c. poprzez uznanie, że pozwana nie przedstawiła dowodów na to, że cała należność została przez nią uregulowana,

4. art. 118 k.c. poprzez nieuwzględnienie zarzutu przedawnienia.

W oparciu o powyższe zarzuty pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów procesu według norm prawem przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna o tyle, o ile ponownie konieczne jest uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

W ocenie Sądu Okręgowego Sąd Rejonowy ponownie nie rozpoznał istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., tym razem nie czyniąc ustaleń i nie dokonując oceny prawnej dotyczących zarachowania wpłat pozwanej, w szczególności należności wyegzekwowanych w postępowaniu egzekucyjnym, na poczet jej zobowiązań z przedmiotowej umowy pożyczki. Sąd pierwszej instancji nie kierował się przy tym oceną prawną i wskazaniem co do dalszego postępowania sformułowanymi w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 10 listopada 2015 roku o sygn. akt II Ca 479/15, którymi w myśl art. 386 § 6 k.p.c. był związany.

Zagadnieniem kluczowym w niniejszej sprawie nie jest to, jakie kwoty zostały dobrowolnie świadczone przez pozwaną na poczet zobowiązań z umowy pożyczki bądź wyegzekwowane od niej na poczet pierwotnego wierzyciela, gdyż w tym zakresie między stronami nie ma rzeczywistego sporu, ale jak należało je zarachować, a w konsekwencji, czy i jaka część zobowiązań pozwanej z przedmiotowej umowy pożyczki nie została spełniona. Ma to w sprawie decydujące znaczenie, bowiem powód dochodzi od pozwanej odsetek karnych w łącznej kwocie 3 346,97 zł, naliczonych w sposób wskazany w piśmie z dnia 16 marca 2015 roku (k. 40-45). Sposób zarachowania wpłat od pozwanej (zarówno dobrowolnych jak i przymusowo wyegzekwowanych przez komornika) wierzyciel przedstawił w piśmie z dnia 7 kwietnia 2016 roku (k. 97-107). Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, odwołując się do zasady kontradiktoryjności postępowania, wywiódł, że pozwana nie wykazała nieprawidłowości tego wyliczenia.

O ile jednak można uznać, że nie wymagają dowodu fakty przyznane przez stronę przeciwną wprost, jeżeli przyznanie nie budzi wątpliwości lub milcząco (art. 229 k.p.c. i art. 230 k.p.c.), sąd nie może poprzestając na zestawieniu strony powodowej czynić ustaleń wprost sprzecznych z wiarygodnymi dowodami, w szczególności z dokumentami urzędowymi zgromadzonymi w aktach sprawy egzekucyjnej o sygn. Km 949/06, a także nie może bazować na tym zastawieniu w zakresie, w jakim jest ono wynikiem nieprawidłowego zastosowania norm prawa materialnego, niezależnie od tego, czy strona przeciwna sformułowała wyraźne zarzuty w tym zakresie.

Rozpoznając sprawę uprzednio Sąd Odwoławczy wskazał Sądowi pierwszej instancji, iż w przypadku wpłat dokonanych przez pozwaną bezpośrednio wierzycielowi, kolejność zarachowania przewidywał § 2 ust. 4 umowy pożyczki (k. 6v), gdyż art. 451 k.c. ma charakter dyspozytywny.

Z kolei w postępowaniu egzekucyjnym ani umowa stron, ani art. 451 k.c. nie mają zastosowania, a rozstrzygając o kolejności zaliczenia wpłat dokonanych do komornika bądź środków wyegzekwowanych przez komornika należy odwołać się do art. 1026 § 2 k.p.c., zgodnie z którym sumę należną wierzycielowi zalicza się w pierwszej kolejności na koszty postępowania, następnie na odsetki a na końcu na sumę dłużną (kapitał). Należy przy tym pamiętać o tym, że za datę spełnienia świadczenia przyjmuje się wówczas datę wpływu środków do komornika a nie datę wypłaty środków przez komornika wierzycielowi.

W niniejszej sprawie ma to bardzo istotne znaczenie, gdyż wierzytelność z umowy pożyczki była przedmiotem postępowania egzekucyjnego, w trakcie którego została częściowo zaspokojona, a następnie została zbyta powodowi.

Sąd Rejonowy powinien zatem zgodnie z powyższymi regułami ustalić, jaka część należności została zaspokojona w postępowaniu egzekucyjnym, co z kolei umożliwi ocenę, czy powód istotnie nabył wierzytelność dochodzoną pozwem (z tytułu odsetek) i czy zasadnie dochodzi jej zapłaty od pozwanej. Kluczowość tego zagadnienia wyraża się w tym, że w przypadku odmiennego zarachowania może okazać się, że od pozwanej zostały wyegzekwowane żądane w niniejszym procesie odsetki karne (w całości bądź w części), natomiast pozostała do zapłaty część należności głównej (kapitału). W myśl art. 321 § 1 k.p.c. sąd nie może zaś orzekać co do przedmiotu nie objętego żądaniem ani ponad żądanie. Tym samym, jeżeli Sąd pierwszej instancji ustali, że przy prawidłowym zarachowaniu zostały przez pozwaną zaspokojone odsetki (w całości bądź w części), natomiast nie została zaspokojona część kapitału, nie może uwzględnić powództwa co do żądanej niezasadnie kwoty zaspokojonych odsetek.

Nie można przy tym rozstrzygnąć tego zagadnienia z odwołaniem się do zasady kontradiktoryjności, tak jak uczynił to Sąd pierwszej instancji. Zarówno bowiem z umowy pożyczki (§ 2 ust. 4) jak i z reguły z art. 1026 § 2 k.p.c. wynika obowiązek zaliczenia środków pochodzących od pozwanej w pierwszej kolejności na odsetki karne a dopiero następnie na zaległy kapitał. Tymczasem z zestawienia powoda wynika, że co najmniej od dnia 5 października 2010 roku dokonywał zarachowania środków pochodzących od dłużniczki na kapitał a nie na odsetki (k. 99v), co w konsekwencji doprowadziło go do przyjęcia, że kapitał został spłacony w całości w dniu 7 maja 2013 roku, podczas gdy pozostały do zapłaty odsetki karne za okres wcześniejszy (k. 104-107). Dodatkowo widoczne jest, że w tym zestawieniu daty zaspokajania wierzyciela w czasie trwania postępowania egzekucyjnego nie odpowiadają datom wpływu środków do komornika, a jak już wyżej wskazano, za datę spełnienia świadczenia przyjmuje się wówczas datę wpływu środków do komornika a nie datę wypłaty środków wierzycielowi przez komornika.

Sąd Okręgowy zdaje sobie sprawę z tego, że rozliczenie tak dużej ilości jednostkowych wpłat wymaga znacznego nakładu pracy i może wymagać wiadomości specjalnych z zakresu księgowości. W zakresie środków, które wpłynęły do komornika, obowiązek ich prawidłowego zarachowania spoczywał jednak na komorniku, który na tytule wykonawczym powinien zaznaczyć wynik egzekucji (art. 816 § 1 k.p.c.). Tym samym Sąd Rejonowy powinien zobowiązać Komornika do szczegółowego przedstawienia zarachowania środków wyegzekwowanych od pozwanej i przekazanych wierzycielowi tytułem zaległości (k. 64) na poczet należności objętych tytułem wykonawczym, z którego będzie wynikało, jakie odsetki i za jaki okres oraz jaka część kapitału zostały zaspokojone a jakie pozostały do zaspokojenia. Następnie Sąd Rejonowy oceni, czy wobec ustalonych faktów i prawidłowego zastosowania norm prawa materialnego roszczenie powoda jest zasadne.

Zbędne wobec tego jest odnoszenie się przez Sąd drugiej instancji do zarzutów apelacji pozwanej, aczkolwiek należy podnieść, że:

1. w kwestii przedawnienia roszczenia Sąd Okręgowy przedstawił ocenę prawną w uzasadnieniu wyroku z dnia 10 listopada 2015 roku, II Ca 479/15,
2. przepisy art. 359 § 2¹ i § 2² k.c. nie obowiązywały w dacie zawierania przez pozwaną przedmiotowej umowy pożyczki.

Orzekając w sprawie ponownie, Sąd Rejonowy orzeknie również o kosztach instancji odwoławczej, w zależności od wyniku procesu (art. 108 § 2 k.p.c.).

Z tych względów na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.